

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ВИДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Генеральний директор, шеф-редактор

Роман ЯРОШЕНКО

Відповідальна за випуск

Анастасія ІВАНОВА

Матеріали для публікації
просимо надсилати на електронну пошту:
po-press@ukr.net

За опубліковані матеріали (фактичність і точність цитування, оригінальність твору та ін.) несе відповідальність лише автор. Редакція залишає за собою право редагувати та скорочувати прийняті до друку матеріали. Редакція може публікувати матеріали, не поділяючи точки зору авторів. Рукописи не рецензуються. Передрук матеріалів – тільки з дозволу редакції.

У випадку використання матеріалів посилання на журнал є **ОБОВ'ЯЗКОВИМ**.

Усі права захищено. Жодні частини, елементи, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі та будь-якими засобами – ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.

Свідоцтво про державну
реєстрацію
друкованого засобу
масової інформації
КВ № 20887-10688Р від
22.08.2014 р.

Підписано до друку 09.11.2017 р.
Формат 60 x 84 1/8.
Папір офсетний.
Умов. друк. арк. 5,58.
Обл.-вид. арк. 3,87.
Тираж 1000 прим.

Адреса редакції журналу:
04209, м. Київ,
вул Героїв Дніпра, 31-Б.
Тел.: (044) 451-61-42

Видруковано у
Видавничий дім «АртЕк».
04080, Київ,
вул. Оленівська, 8, к. 22.
Свідоцтво про внесення
до Державного реєстру
ДК № 4779 від 15.10.2014 р.

+380 96 796 4122

po-press@ukr.net

© «Початкова школа і сучасність», 2017
© «Видавництво «Білий Тигр», 2017

Початкова школа і сучасність

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Виходить щомісяця
№ 11 (39) Листопад 2017
Заснований у вересні 2014 р.

Засновник
ТОВ «ВІДАВНИЦТВО «БІЛИЙ ТИГР»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Світлана МАРТИНЕНКО,
доктор педагогічних наук, професор,
проректор Київського міжнародного університету

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Надія БІБІК,
доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України,
головний науковий співробітник
відділу початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України

Марія БРАТКО,
кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка

Алла ЖУКОВА,
кандидат педагогічних наук, директор
Гімназії міжнародних відносин № 323
Дарницького району м. Києва

Василь ЖУКОВСЬКИЙ,
доктор педагогічних наук, професор
Національного університету «Острозька академія»

Олена МАТВІЄНКО,
доктор педагогічних наук, професор,
заступник декана з наукової роботи
факультету педагогіки і психології
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

Тетяна ПУШКАРЬОВА,
кандидат педагогічних наук,
директор Скандинавської гімназії
Дарницького р-ну м. Києва

Ольга СЛОНЬОВСЬКА,
кандидат педагогічних наук, професор
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

Лариса СОЛОВЕЦЬ,
кандидат педагогічних наук, відмінник освіти України,
заслужений вчитель України

Галина ТАРАСЕНКО,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри дошкільної та початкової освіти
Вінницького державного педагогічного університету
імені М. Коцюбинського

Лідія ХОМИЧ,
доктор педагогічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи
Інституту педагогічної освіти
і освіти дорослих НАПН України

Ірина ШАПОШНИКОВА,
кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і методики
початкового навчання факультету педагогіки
і психології Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

Роман ЯРОШЕНКО,
кандидат філологічних наук, доцент
Київського міжнародного університету

© «Початкова школа і сучасність», 2017
© «Відавництво «Білий Тигр», 2017

ЗМІСТ

МОВОЮ НАУКИ
Світлана МАРТИНЕНКО
Комплексне діагностування
стану адаптації першокласників
до умов навчання в школі

2

Світлана ЛІСОВА,
Анна ЛІСОВА
Розвиток особистості
молодших школярів шляхом
удосконалення логічного мислення

7

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ
Тетяна ВАСЮТІНА
Експерсії з природознавства
як засіб реалізації діяльнісного
підходу у навчанні молодших
школярів

9

Євген ШНУРОК
Взаємозв'язок показників фізичної
підготовленості та фізичної
працездатності молодших
школярів

14

Вікторія КОРКАЧ
Птахи
Урок природознавства, 1 клас

16

Наталія КОБЦЕВА
Дарунки осені
Урок позакласного читання, 2 клас

19

Олена ЗБОРОВСЬКА
«Про Червоний Капелюх»
(«About Little Red Riding Hood»)
Сценарій казки, 2 клас

22

Ліана МАЩАКЕВИЧ,
Євгеній СІМЕНІК
Місце числа у натуральному ряді.
Попереднє і наступне число в
натуральному ряді. Порівняння
чисел на основі порядку їх
слідування у натуральному ряді.
Задачі на 2–3 дії різних ступенів
Урок математики, 3 клас

25

Олена РУДЕНКО
Відмінювання прикметників
у множині
Урок української мови, 4 клас

29

Ольга ЯНУШЕК
Танцювальний калейдоскоп
Урок музики, 4 клас

34

Світлана ДЕНИСЕНКО,
Зоя ЛЯШЕНКО
Із слова починається людина,
із мови починається мій рід...
Інтелектуально-розважальна
гра знавців української мови

36

Олена ЯРЕТИК
З Україною в серці
Сценарій виховного заходу

40

СТОРІНКА ДІТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ

Спогади про осінні канікули
учнів спеціалізованої школи № 17
Подільського району м. Києва

Укладено вчителями
початкової школи
Людмилою Лободою
та Аллою Міхай

45

ВІТАЄМО!

10 листопада –
Всесвітній день науки

6

ЦЕ ЦІКАВО!

Цікавинки про природу

13

Цікаві факти про спорт

15

Цікавинки про природу

21

На 1 сторінці обкладинки:
Ульяна Сінченко, учениця 4-го класу
Фастівської ЗОШ № 5 Київської області, 9 років

Передплатний індекс: 86516

Місце числа у натуральному ряді. Попереднє і наступне число в натуральному ряді. Порівняння чисел на основі порядку їх слідування у натуральному ряді. Задачі на 2–3 дії різних ступенів

Урок математики, 3 клас

Ліана МАЩАКЕВИЧ,

викладач-методист Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

Євгеній СІМЕНИК,

студент IV курсу спеціальності «Початкова освіта» Університетського коледжу
Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ

Мета:

- закріпити знання про натуральний ряд;
- формувати вміння порівнювати числа у натуральному ряді;
- розвивати мислення, кмітливість, оперативність у виконанні математичних завдань.

Обладнання: підручник (Ф. М. Рівкінд, Л. В. Оляницька. Математика, 3 клас), ілюстрації тваринок або м'які іграшки, дидактичний матеріал, мультимедійна презентація.

Тип уроку: узагальнення і систематизації знань, умінь і навичок учнів.

Очікувані результати:

- розуміння місця числа у натуральному ряді;
- уміння порівнювати числа;
- пояснювати різницю між попереднім та наступним числами.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Учитель. Доброго ранку! Погляньте, хто до нас завітав на урок! Це ж Білочка! Сьогодні разом з нею ми будемо подорожувати лісом і вчити математику. Послухайте, що вона каже про цю науку:

Математика – наука
Точна і серйозна.
І прожить без неї нам
Навіть дня не можна.

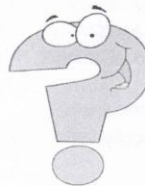
Міркуємо – швидко!
Відповідаємо – правильно!
Лічимо – точно!
Пишемо – гарно!

Учитель. Отож, приготуйте на урок підручник, зошит, ручки. Всі готові? (Так)

II. Повідомлення теми і мети уроку.

Учитель. Сьогодні ми вирушимо у цікаву подорож до лісових звірят, які живуть у Країні математики. Проте наша гостя Білочка хоче перевірити, чи ми готові до подорожі. Вона підготувала для вас кілька запитань.

1. Які числа називаються натуральними? (Числа, що ми використовуємо при лічбі)
2. Якою системою числення ми користуємося? (Десятковою)
3. Скільки входить чисел у десяток? (10)

4. Назвіть їх. (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10)
5. Скільки десятків входить у сотню? (10)
6. Порахуємо десятками до сотні. (10, 20, ... 100)
7. Скільки сотень входить до тисячі? (10)
8. Порахуємо сотнями до тисячі. (100, 200, ... 1000)

© Мащакевич Л., Сіменик Є., 2017

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

Учитель. Ви відповіли на запитання, тож вирушаймо у подорож.

III. Контроль та корекція знань учнів.

Учитель. При вході у ліс нас зустрічає Сорока-білобока. Вона хоче перевірити, як добре ви знаєте знаки, що використовуються у математиці.

Тест на компетентність. Встановити відповідність.

+	більше
-	помножити
:	дорівнює
<	поділити
>	менше
•	мінус
=	плюс

Взаємна перевірка тесту.

Учитель. Молодці! Ви виконали успішно завдання Сороки-білобоки. Але нас зустрічає Зайчик. Він приготував для нас конверт. Зараз розгорнемо його і подивимось, що там за лист.

Учитель розгортає листа.

– Зайчик підготував для вас завдання, виконаємо їх, щоб показати йому, які ми розумні.

Завдання. Порівняти вирази, вставивши потрібний знак (<, >, =). Учні по черзі виходять до дошки і встановлюють правильні знаки, проговорюючи утворені нерівності.

- 200+200 ... 300
- 199+1 ... 200
- 250+100 ... 350-100
- 950 ... 500+450
- 100+300 ... 875-150
- 960-70 ... 840+60
- 480+20 ... 520
- 630 ... 400+250
- 500+500 ... 900+100
- 350-50 ... 350+50
- 120+140 ... 140+120
- 99+1 ... 99-1
- 780 ... 850-60
- 630-30 ... 600+30
- 1000-300 ... 400+300

Учитель. Молодці. Ви продемонстрували свої знання Зайчику.

IV. Актуалізація опорних знань учнів.

Каліграфічна хвилинка.

© Мащакевич Л., Сіменюк Є., 2017

Учитель. Ми зустрічаємо Їжачка. Він хоче з вами поспілкуватися.

– Діти, скажіть, а скільки пір року ви знаєте? (4)

– Назвіть їх. (Осінь, зима, весна, літо)

– А які сезонні зміни ми спостерігаємо зі зміною пір року у житті людей?

– А які сезонні зміни ми спостерігаємо зі зміною пір року у житті рослин?

– А які сезонні зміни ми спостерігаємо зі зміною пір року у житті тварин?

– Уявіть, я, як і мої родичі, коли спимо у холодну пору року, можемо не їсти 236 діб.

– А тепер запишіть каліграфічно число, що вказує на кількість днів, протягом яких ми можемо не їсти під час сну. (236)

– Запишіть наступне і попереднє число до цього числа. (235, 237)

– Збільшіть кожне число на 200. (436, 435, 437)

Учитель. Їжачок задоволений вашою роботою. Крокуємо далі. І ось ми зустрічаємо Ведмедика. Але він засмучений, бо не може назвати пропущені числа. Може, ми йому допоможемо?

Завдання. Учитель роздає учням картки із завданням. Після самостійного виконання вправи, учні хором перевіряють, звіряючи відповіді із презентацією.

153	→ наступне	☐
☐	← попереднє	362
423	→ наступне	☐
☐	← попереднє	506
611	→ наступне	☐
☐	← попереднє	870
256	→ наступне	☐
☐	← попереднє	789
926	→ наступне	☐

Учитель. Ведмедик відразу повеселішав. Добре, що ви йому допомогли.

А ось і знову Білочка. Вона принесла до нас скриню. Відчинимо її, щоб подивитися, що ж у ній.

V. Робота над темою уроку.

Завдання. Учень виходить до дошки, витягує із скрині завдання, виконує його, називає ім'я наступного

учня, який виходить до скрині. Під час відповіді учитель повинен вимагати повних відповідей. $(230+1 - \text{утвориться наступне число} - 231. 230-1 - \text{утвориться попереднє число} - 229)$

270+1	960-1
365+1	170-1
420+1	740-1
580+1	830-1
610+1	469-1
790+1	374-1

Учитель. Білочка задоволена вашою роботою, тому хоче, щоб ми сформулювали правило:
 – Кожне наступне число на 1 ... (більше).
 – Кожне попереднє число на 1 ... (менше).

VI. Вторинне закріплення.

Учитель. Ідучи звивистими лісовими дорогами, нас зустрічає Вовчик. Він благає нас допомогти йому, бо сам не може вирішити вже 3 дні задачу.

Ліна прочитала за тиждень книжку, в якій 64 сторінки. Починаючи з понеділка, вона щодня читала по 8 сторінок, а в суботу прочитала 17 сторінок. Скільки сторінок їй залишилося прочитати в неділю? Склади й розв'яжи таку обернену задачу, в якій потрібно було б знайти кількість сторінок у книжці.

Робота над задачею.

1. Про що говориться у задачі? (Про сторінки книги, яку читала Ліна за тиждень)
2. Скільки днів у тижні? (7 днів)
3. Назвіть їх. (Понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота, неділя)
4. Згадаємо, як у календарі позначаються дні тижня? А як називаються дні тижня англійською мовою? (На екрані висвічуються фрагмент календаря українською та англійською мовами. Діти хором повторюють дні тижня на англійській мові).

5. Повертаємося до задачі. Скільки сторінок у книжці? (64)
6. По скільки сторінок читала Ліна щодня, починаючи з понеділка? (По 8 сторінок)
7. Скільки сторінок прочитала у суботу? (17)
8. Яке питання задачі? (Скільки сторінок їй залишилося прочитати в неділю?)
9. Яка кількість днів з понеділка по п'ятницю? (5 днів)
10. Чи можемо ми порахувати, скільки сторінок книги дівчинка прочитала за 5 днів? (Так)
11. Яка буде перша дія? ($8*5=40$).
12. Що ми знайшли? (Скільки сторінок прочитала Ліна з понеділка по п'ятницю)
13. Яка друга дія? ($40+17=57$)
14. Що ми знайшли? (Скільки сторінок прочитала Ліна за 6 днів)
15. Чи можемо ми дати відповідь на питання задачі? (Так)
16. Яка третя дія? ($64-57=7$)

Короткий запис задачі

Пн.-пт. – ?, по 8 с.
 Сб. – 17 с.
 Нд. – ? } 64 сторінки

- 1) $8*5 = 40$ (с.) – прочитала з понеділка по п'ятницю.
 - 2) $40+17=57$ (с.) – прочитала за 6 днів.
 - 3) $64-57=7$ (с.) – залишилося прочитати у неділю.
- Відповідь:** 7 сторінок залишилося прочитати Ліні у неділю.

Обернена задача.

– Хто може скласти обернену задачу, якщо нам відомо, що у неділю дівчинка прочитала 7 сторінок? Скільки всього сторінок у книзі?
 (З понеділка по п'ятницю Ліна прочитувала 8 сторінок щодня. У суботу прочитала 17 сторінок, а у неділю – 7. Скільки всього сторінок у книжці, що прочитала Ліна?)

Короткий запис задачі.

Пн.-пт. – ?, по 8 с.
 Сб. – 17 с.
 Нд. – 7 с. } ?

- 1) $8*5=40$ (с.) – прочитала за 5 днів.
 - 2) $40+17=57$ (с.) – прочитала за 6 днів.
 - 3) $57+7=64$ (с.) – всього сторінок у книжці.
- Відповідь:** 64 сторінки всього у книжці.

Фізкультхвилинка (<https://www.youtube.com/watch?v=t7FLa2FF2AI>).

Учитель. Вовчик радий, але ж у нас є ще одна задача. Спочатку нам необхідно пригадати, як знайти

МЕТОДИЧНИЙ АРСЕНАЛ УЧИТЕЛЯ

половину від числа? (Треба число поділити на два). Потрунеймося разом. У допомозі нам стане Сова.

Завдання. Учитель називає число і передає Сову (м'яку іграшку) комусь із учнів. Учень називає половину загаданого числа. Придумує своє, називає це число, передає Сову наступному учню.

Добре. А тепер вирішимо задачу від Сови.

У шкільному буфеті було 20 булочок з родзинками і стільки ж – з маком. На перерві продали половину булочок з родзинками і 8 булочок з маком. На скільки більше продали булочок з родзинками, ніж з маком?

Робота над задачею.

1. Про що говориться в задачі? (Про булочки з родзинками та маком, які продавали у шкільному буфеті)

2. Скільки було булочок з родзинками? (20)

3. Скільки було булочок з маком? (Стільки ж – 20)

4. Скільки продали булочок з родзинками на перерві? (Половину)

5. Половина від 20 це скільки? (10)

6. Скільки булочок з маком продали на перерві? (8)

7. Яке питання задачі? (На скільки більше продали булочок з родзинками, ніж з маком?)

8. Чи можемо ми дізнатися, на скільки більше продали булочок з родзинками, ніж з маком? (Так)

9. Яку дію використати? (Віднімання. $10-8=2$)

Короткий запис задачі

Було:

Р. – 20 б.

М. – стільки ж (20)

Продали

Р. – половину } на ?

М. – 8 б.

1) $20:2=10$ (б.) – залишилося булочок з родзинками після перерви.

2) $10-8=2$ (б.) – продали булочок більше з родзинками.

Відповідь: булочок з родзинками продали на 2 більше, ніж з маком.

Учитель. Як ви молодці. Вовчик дуже задоволений вашою роботою. Ось нас зустрічає Лисичка. Вона – відомий любитель командних ігор, тож пропонує нам поділитися на команди і зіграти кілька ігор з нею.

Учитель ділить клас на 2 команди: кожен ряд парт – окрема команда.

1 завдання. Гра «Самотні числа».

Завдання. Учитель роздає дітям картки із числами. Дітям необхідно порівняти ці числа, записати їх від найменшого до найбільшого.

© Мащакевич Л., Сіменик Є., 2017

123	230	850	364	156	456

203	456	756	469	642	321

2 завдання. Гра «Математики».

Завдання. На екрані висвічуються завдання. За правильну відповідь зараховується бал.

Питання для гри:

I. 1) Які два числа необхідно додати до 18, щоб отримати 20? (1)

2) Які два числа необхідно відняти від 42, щоб отримати 40? (1)

II. 1) Обчисліть:

A) $2+3+8+7$ (20)

B) $1+5+9+6$ (21)

B) $4+3+6+7$ (20)

2) Обчисліть:

A) $20+10+50$ (80)

B) $60+30+40$ (130)

B) $80+50+20$ (150)

III. Назвіть число, що записане як сума розрядних доданків:

A) $700+50+6$ (756)

B) $200+70+3$ (273)

B) $900+20+9$ (929)

2) A) $100+90+8$ (198)

B) $300+60+4$ (364)

B) $800+10+5$ (815)

IV. Назвіть число, в якому:

1) а) 2 одиниці і 3 десятки;

б) 3 сотні та 7 десятків;

2) а) 2 десятки і 3 одиниці;

б) 7 сотень та 3 одиниці.

V. У кожній парі записів є однакові числа. Знайдіть їх.

1) A) $400+60+3+64+3$ (3)

B) $4\ 100+3\ 10+6\ 400+30+6$ (400; 30; 6)

2) A) $1000\ 4+100\ 4+10\ 3+6\ 1436$ (436)

B) $6\ 1000+3\ 10+4\ 6000+300+4$ (6000; 4)

Учитель. Молодці. За кількістю балів виграє команда ...!

VI. Підбиття підсумків уроку.

– Ви сьогодні добре попрацювали. Білочка задоволена вашими знаннями.

Оцінювання:

– Як ви оцінюєте свою роботу на уроці? Свою відповідь поясніть.

Повідомлення домашнього завдання:

– Запишіть домашнє завдання: № 203, 204.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/dzvonik-kliche-na-urok-organizatsiinii-moment-urok.html>.

Математика: підруч. для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Ф. М. Рівкінд, Л. В. Оляницька. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 192 с.

Стригунова О. В. «Дидактичні ігри на уроках математики». Хворостівська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів Любомльської районної ради Волинської області. 12.03.2013.